

dependent word) and 15 models with predicative connection (with two dominant words) It has been found out that the verbs studied can be both nuclear elements in the group and dependent groups of the group. The study of temporal vocabulary through the prism of grammatical compatibility remains promising. Such an approach to the study of grammatical lexical semantics allows us to expand the idea of the volume of grammatical semantics of the word and of the processes that take place in it.

Key words: time, temporality, grammatical compatibility, model, nuclear connection, adjunct connection, predicative connection.

УДК 81:378.016]:005.32

Валентина Кирикилиця, Тетяна Шевчук

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті розглянуто питання структури мотиваційної сфери навчальної діяльності, її види та різновиди, а також співвідношення пізнавального інтересу, мотивів і мотивації як важливих складників процесу оволодіння іноземною мовою. Висвітлено проблему важливості мотивації в навчанні кожного предмета, адже від переконання необхідності засвоєння навчального матеріалу залежить не лише кінцевий результат, що відображається в рівні знань студентів, але й їх активна життєва позиція, позитивне ставлення до майбутньої професії. Проаналізовано низку пояснень і чинників недостатньої мотивації студентів немовних спеціальностей до вивчення іноземної мови, що в подальшому можуть стати перешкодою для успішного здійснення професійної комунікації. Акцентовано увагу на тому, що результати навчання набагато вищі за наявності у студентів мотивів, які відображають цільову перспективу оволодіння іноземною мовою та ґрунтується на розумінні значення іноземної мови в сучасному світі й можливостей її використання у професійній діяльності. Указано на необхідність формування пізнавального інтересу як головного мотиву навчальної діяльності, що за певних умов стає рисою особистості та засобом навчання. Особливу увагу приділено ролі викладача іноземної мови, завданням якого є збереження, розвиток і створення стійкої мотивації студентів немовних спеціальностей, що гарантуватиме успіх в оволодінні іноземною мовою. Зроблено висновок про шляхи формування мотиваційної сфери до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням: відбір професійно-орієнтованих текстів для читання, застосування дискусії на завершення вивчення теми, підготовка презентацій, виконання проєктів, проведення інтерв'ю, написання і представлення доповіді з урахуванням специфіки майбутньої професії. У перспективах подальших досліджень лежить практична перевірка застосування запропонованих шляхів формування мотиваційної сфери студентів до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням і пошук їх вдалого поєднання з різними методами, засобами і новітніми технологіями навчання.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, мотив, мотивація, мотиваційна сфера, іноземна мова за професійним спрямуванням.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі розвитку України у зв'язку з розширенням міжнародних зв'язків у різних галузях економіки, науки, освіти і культури зростають вимоги до рівня володіння іноземною мовою фахівців. Суспільство робить соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які володіли б практичними навичками та вміннями іншомовного професійного спілкування і були здатними до співпраці зі своїми іноземними партнерами.

Питання якості іншомовної підготовки студентів вищих начальних закладів набуває особливої актуальності і стає не просто важливим складником фундаментальної освіти, й одним із ключових завдань в умовах підвищення конкурентоспроможності випускників вишів на внутрішньому, європейському і світовому ринках праці. Однак практика показує, що рівень володіння іноземною мовою певної частини випускників ВНЗ, які здобули освіту на немовних спеціальностях, недостатній для успішного здійснення професійної комунікації. Цьому є ціла низка пояснень і чинників, серед яких: обмежена кількість аудиторних занять; висока наповненість груп; відсутність вимоги здавати тест ЗНО з іноземної мови при поданні документів для вступу на немовні спеціальності ВНЗ; різний рівень знань іноземної мови

студентами в межах однієї академічної групи; надання студентами переваги вивченню профільних дисциплін, а не іноземної мови тощо.

Завдання викладачів іноземних мов полягає в тому, щоб зробити вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» захопливим процесом оволодіння мовою, жодним чином не перевантажуючи студентів, але водночас і не спрощуючи програмовий навчальний матеріал. Досягти цього можна через максимальний розвиток мотиваційної сфери студентів, адже саме «мотивація є гарантією всього процесу навчання». Багато досвідчених викладачів іноземних мов справедливо зазначає, що неможливо навчити мови людину, у якій відсутня мотивація. Лише зацікавлені особи, які поставили перед собою певну мету, набагато легше, швидше і з великим задоволенням вивчають іноземну мову [20, с. 75].

У вітчизняній і зарубіжній педагогічній літературі питання розвитку мотиваційної сфери пов'язане з роботами Г. Г. Волошиної [20], О. В. Малихіної [7], В. О. Онищука [12], Г. І. Щукиної [18]. Природу формування пізнавальних потреб і мотивів, а також їх вплив на перебіг навчально-пізнавальної діяльності досліджували Т. І. Левченко [6], А. С. Нісімчук, О. С. Падалка і О. Г. Шпак [11], С. Л. Рубінштейн [14], С. П. Шумаєва [16] та ін. Питанню формування пізнавального інтересу до знань приділяли багато уваги педагоги І. В. Некоз [10], А. К. Маркова [8], М. О. Милогородська [9]. Проблема розвитку мотивації у вивченні іноземних мов піднімається в дослідженнях О. І. Вишневського [19], Г. В. Рогової [13], J. Shuman [17], J. Harmer [1], M. Lamb [5].

Мета статті – теоретично обґрунтувати мотиваційну сферу студентів у навчальній діяльності загалом та у процесі вивчення іноземної мови зокрема. **Завдання** полягає у визначенні найбільш дієвих шляхів мотивації студентів до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

Методи та методики дослідження. Для досягнення мети і виконання поставлених у статті завдань використано теоретичні методи педагогічного дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичного матеріалу і передового педагогічного досвіду.

Результати та дискусії. Основним засобом формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови є постановка близьких і віддалених цілей діяльності. Віддалена мета вивчення іноземної мови, спрямована на формування у студентів іншомовної комунікативної компетенції, реалізується в низці ближчих цілей, які крок за кроком ведуть до її наближення.

Комунікативна компетенція як мета навчання іноземної мови передбачає мовну (практичне володіння мовою) та мовленнєву компетенцію (відповідний рівень сформованості вмінь і навичок), а також соціокультурну компетенцію (володіння соціокультурною та лінгвокраїнознавчою інформацією), без якої іншомовне спілкування буде неефективним або взагалі не відбудеться. Комунікативну компетенцію ми визначаємо як здатність людини розуміти та відтворювати іноземну мову не тільки на рівні фонологічних, лексико-граматичних і країнознавчих знань та мовленнєвих умінь, а й відповідно до різноманітних цілей та специфіки ситуації спілкування [2, с. 31–32].

З огляду на це, мету оволодіння іноземною мовою студентами немовних спеціальностей слід трактувати з позицій того особливого місця, яке займає ця дисципліна в їхній професійній підготовці, адже без її знання в сучасних умовах не може обійтися жоден фахівець будь-якої галузі. Тому основними завданнями вивчення дисципліни «Іноземна мова (англійська) за професійним спрямуванням» ми визначили: оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності – читанням (оглядовим, інформативним і глибинним) у роботі з літературою зі спеціальності, говорінням і аудіюванням у ситуаціях професійно-ділового та повсякденного спілкування з урахуванням соціокультурного та країнознавчого аспектів іноземної мови; оволодіння навичками письмового мовлення з фахової тематики [4, с. 3].

Розглядаючи професійне спілкування як уміння розв'язувати виробничі завдання за допомогою іноземної мови, потрібно визнати, що воно визначає вищий рівень володіння іноземною мовою порівняно з рівнем повсякденного спілкування. Зрозуміло, що досягти такого рівня можливо лише за умови поступового цілеспрямованого підвищення мотивації до вивчення

іноземної мови, починаючи з початкового етапу навчання у вищому навчальному закладі. Тому викладачі іноземної мови на немовних спеціальностях ВНЗ повинні підтримувати і підсилювати мотивацію, яка була сформована у студентів ще у процесі їхнього навчання в середній школі та відображала цільову перспективу оволодіння іноземною мовою.

Для повнішого розуміння структури мотиваційної сфери навчальної діяльності проаналізуємо основні її поняття, що трапляються в педагогічній літературі: потреба, стимул, пізнавальний інтерес, мотив, мотивація.

Майстерне педагогічне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю студентів передбачає їх продуктивне залучення до безперервного пошуку нових знань, норм і цінностей на тлі актуалізованої пізнавальної потреби. Відомий дидакт В. О. Онищук стверджує, що інтерес до знань і до процесу їх набування посідає перше місце серед пізнавальних мотивів. Педагог виділяє основні стадії інтересу до знань: цікавість, яка створює психічний стан зацікавленості; допитливість, що характеризується прагненням дізнатись більше; пізнавальний інтерес, що дає змогу проникати в сутність явища, предмета; теоретичний інтерес, що характеризується прагненням не тільки до пізнання закономірностей, а й до застосування їх на практиці [11, с. 49].

Найбільш сприятливим мотивом є пізнавальний інтерес, завдяки якому створюється «внутрішнє середовище», що формує настійну потребу студента до виконання завдань у процесі навчальної діяльності. Пізнавальний інтерес впливає на створення радісної атмосфери навчання, на інтенсивність пізнавальної діяльності. Під впливом пізнавального інтересу активніше проходить сприйняття, гостріше відбувається спостереження, активізується емоційна і логічна пам'ять, інтенсивніше працює уява, продуктивнішою стає діяльність тих, хто навчається. У діяльності особистості «...пізнавальний інтерес виступає в ролі внутрішнього спонукання, дуже яскравого й значущого мотиву, під впливом якого навчання перетворюється навіть зовнішньо. Зосередженість, заглибленість, захопленість, інтенсивність процесу розумової діяльності, прагнення до її завершеності – усе це є проявом діяльності, що здійснюється під впливом інтересу» [18, с. 48]. Важливою передумовою виникнення інтересу до учіння є виховання широких соціальних мотивів цієї діяльності, розуміння її змісту, усвідомлення важливості набутих знань для життєдіяльності [9, с. 134].

Отже, пізнавальний інтерес варто розглядати як мотив, що виникає у процесі навчання й одночасно бере участь у ньому. Пізнавальний інтерес виступає особливим мотивом у системі різноманітних мотивів навчання як їх активатор. Завдання зводиться до формування пізнавального інтересу як головного мотиву навчальної діяльності, що вирізняється «ненасичуваністю» і на етапі навчання у вищій школі, і у післявишівський період.

Важливість формування пізнавальних інтересів у студентів полягає в тому, що він відіграє роль цінного мотиву навчальної діяльності, а за певних умов стає стійкою рисою особистості, засобом навчання і виявляє себе в допитливості, цікавості, самостійності мислення, постійній і невичерпній спразі знань студентів. Актуальність формування пізнавальних інтересів у майбутніх спеціалістів до визначеної діяльності зумовлюється тим, що його становлення і розвиток ефективно впливає на процес навчання у вищій школі, на активну життєву позицію, на позитивне ставлення до майбутньої професії [10, с. 38]. Педагог А. К. Маркова вважає, що у формуванні пізнавального інтересу основну роль відіграє навчальна діяльність, яка передбачає виконання певних дій із навчальним матеріалом, перетворення цього матеріалу в мету цих дій [8, с. 26].

Поняття «мотивація» ширше, ніж поняття «мотив», перше включає в себе всі види стимулів: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, емоції, ідеали, тощо. Мотив є рушійною силою діяльності людини, адже діяльність розпочинається під впливом мотивів, одні з яких основні, а інші виконують функцію додаткової стимуляції. Ми повністю погоджуємося з думкою, що мотив є складним психологічним утворенням, яке має сформувати сам студент. Безумовно, найбільш дієвим способом підсилення мотиву є стимулювання студентів позитивними емоціями [16, с. 110]. «Мотив спонукає студента ставити і досягати різноманітних результатів, виконувати відповідні дії. Коли мотиви не обґрунтовані, не усвідомлений кінцевий результат, навчання як вид

пізнавальної діяльності втрачає сенс. У навчально-пізнавальній діяльності студентів домінують такі мотиви: а) пізнавальний інтерес, б) любов до професії, в) мотиви творчості» [11, с. 291, 295].

Формування пізнавальної мотивації, яка первинно виникає як ситуативно задана пізнавальна потреба, спричинене пізнавальною активністю, що є внутрішнім моментом будь-якої насиченої розумової діяльності. Потреба створюється на основі суперечностей між тим, що людина має, чим володіє, чого досягла, і тим, чого вона ще не має, чим не володіє, чого не досягла. Бажання мати, оволодіти, досягти становить зміст потреби [19, с. 12]. С. Л. Рубінштейн характеризує потреби як «початкові спонування до діяльності. Вони вказують на залежність людини від світу та спрямованість на нього. У своїх потребах людина виступає одночасно як пасивна і як активна істота тому, що стан потреби – це пасивно-активний стан. Його пасивна сторона міститься у стані задоволення потреби (позитивному або негативному); його активна сторона відображає прагнення, бажання» [14, с. 196].

Особистісне ставлення до процесу навчання виражене в мотиваційній сфері студента, яку утворюють такі спонукальні стимули як потреби, інтереси, переконання, ідеали, уявлення про себе, ціннісні орієнтації та ін. Вони виконують роль рушійних сил навчальної активності, яка відбувається під їх впливом. «Мотиваційна сфера учіння – складне ієрархічне утворення, яке містить і безпосередньо діючі мотиви, і свідомо прийняті наміри, що виходять із відповідних норм, принципів та суспільних ідеалів. Посилення навчальної мотивації треба розглядати як важливий засіб підвищення ефективності навчання» [10, с. 36–37]. Мотиваційна сфера або мотивація в широкому значенні розуміється як стрижень особистості, що обумовлює не тільки вчинки, поведінку людини, але і її життя [7, с. 13].

На необхідність створення мотиваційної основи у процесі вивчення іноземної мови, у якій пізнавальні мотиви будуть відігравати домінуючу роль, вказують численні дослідники. Саме мотивація викликає цілеспрямовану активність, що визначає вибір засобів і прийомів, їх упорядкування для досягнення мети. Підживлює і підтримує мотивацію відчутний, реальний, поетапний і кінцевий успіх. Якщо його немає, то мотивація згасає, і це негативно відображається на виконанні діяльності [13, с. 5].

Розглядаючи мотивацію як важливий складник процесу оволодіння іноземною мовою, вчені вказують на складну структуру мотиваційної сфери і визначають два її основні види: *зовнішню і внутрішню мотивацію*. Зовнішня мотивація має два різновиди: *соціальна і вузько-особистісна*. Соціальний аспект мотивації під час вивчення іноземної мови проявляється в тому, що оволодіння іноземною мовою може дати перспективу участі в різних міжнародних заходах. Вузько-особистісна мотивація визначає ставлення до оволодіння іноземною мовою як засобу самоутвердження, а інколи як шлях до особистого благополуччя. Якщо зовнішня мотивація виконує «стратегічну» роль, спрямовану на виконання діяльності для досягнення кінцевого результату, то внутрішня мотивація – «тактичну», що викликає захопленість самим процесом діяльності, а не тільки його результатами. Основними різновидами внутрішньої мотивації є *комунікативна, лінгвопізнавальна, інструментальна*. Комунікативний різновид внутрішньої мотивації виникає із природної потреби тих, хто вивчає іноземну мову, спілкуватися іноземною мовою. Лінгвопізнавальний різновид полягає у відчутті необхідності вивчення мовного матеріалу для розширення і поглиблення своїх мовних можливостей. Інструментальна мотивація витікає з позитивного ставлення учнів до різних видів роботи з мовним матеріалом [13, с. 7–19].

Практика доводить, що створення засобами іноземної мови основ для перетворення названих мотивів та їх різновидів у реальну рушійну силу процесу навчання залежить передусім від викладача, який відповідальний за створення сприятливих умов для розкриття особистості студента, розвитку позитивної пізнавальної мотивації, настанови на активні, продуктивні дії. Водночас треба пам'ятати, що без бажання студента вчитися всі старання викладача не дадуть очікуваних результатів. Звідси випливає висновок, що потрібно формувати мотиви навчання. «Серед великої кількості різних мотивів, що спонукають творчу особистість, найголовнішими є свобода, самовдосконалення, створення позитивних цінностей, створення нового» [6, с. 111].

У дослідженні ролі мотивації у вивченні іноземних мов вчені наголошують на важливості вивчення мотивації кожного окремого учасника навчального процесу; мотивації в певний період навчання; виду мотивації, яка привела того, хто навчається, до цього етапу навчання і яка мотивація буде рухати його далі [17, р. XV].

Завданням викладача іноземної мови у виші є зберегти, розвинути і створити стійку мотивацію студентів, яка гарантуватиме успіх в оволодінні мовою. Педагог J. Harmer називає три сфери діяльності викладача, де він може прямо впливати на стійку мотивацію студентів до вивчення іноземної мови:

1. Цілі й постановка цілей. Тут потрібно розрізняти тривалу (передбачає оволодіння іноземною мовою, складання екзамену, можливість отримання кращої роботи в майбутньому) і короткотривалу (вивчення певного навчального матеріалу, написання твору, вміння брати участь в дискусії, написання підсумкового тесту) мету.

2. Навчальне середовище. Приваблива зовнішньо аудиторія та емоційна атмосфера на заняттях мають потужний вплив на мотивацію студентів.

3. Цікаві заняття. Мотивація буде підтримуватись, якщо студентів зацікавити навчальним предметом та запропонувати цікаві види роботи під час вивчення окремих тем [1, р. 53–54].

О. І. Вишневський убачає вчасне збереження, збудження і підтримання вчителем мотивації в навчанні іноземної мови в чіткому визначенні можливих джерел мотивації:

1. Усвідомлення і прийняття учнем соціальної необхідності вивчення іноземної мови, яка є знаряддям розвитку відносин з іншими народами і засобом отримання необхідної для суспільства інформації.

2. Формування в учнів особистісних потреб вивчення іноземної мови: потреба самовираження, перспектива спілкування.

3. Задоволення від самого процесу навчання, що зумовлюється радістю досягнення результату і потребою інтелектуальної діяльності.

4. У формуванні мотивів вивчення іноземної мови і позитивного ставлення учня до предмета велику роль відіграє сам учитель [19, с. 14–17].

Однак M. Lamb, розглядаючи мотиваційний аспект вивчення мов, вважає спірним питання про те, що будь-який хороший учитель є головним мотиватором навчання. Дослідник указує на складність взаємозв'язку між навчанням, яке веде викладач (teaching), і мотивацією того, хто навчається. Автор проводить дослідження в напрямку визначення: 1) стратегій, які мотивують студентів; 2) психологічних чинників мотивації; 3) мотиваційних ефектів педагогічних інновацій; 4) причин демотивації. Ці проблеми вимагають ретельного розгляду вченими [5, р. 301–346].

Виходячи з власного педагогічного досвіду, можемо стверджувати, що на мотивацію навчальної діяльності студентів, окрім чинників, зазначених вище, впливають також зміст занять, методика викладання, використання сучасних теорій, методів і навчально-методичних матеріалів, а також особистість викладача, взаємовідносини в студентському колективі та ін.

У процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням в умовах практичного заняття ми використовуємо різні шляхи підвищення мотивації студентів немовних спеціальностей.

Основою змісту навчання іноземної мови на немовних спеціальностях є професійно-спрямовані тексти як одне з першочергових джерел формування лексичного запасу майбутніх спеціалістів. Правильно підібрані фахові тексти сприяють зацікавленості студентів у вивченні і своєї спеціальності, і іноземної мови, розширюють їх знання про майбутню професію, поглиблюючи фахову підготовку, слугують основою для власних монологічних висловлювань та для комунікативної діяльності [15, с. 346].

Перспективним методом розвитку мотивації до усного мовлення в системі практичного заняття є застосування дискусії на завершення вивчення теми як спосіб закріплення вивченого матеріалу. Наприклад, при вивченні теми "Sport and Health" студентам факультету фізичної культури, спорту і здоров'я для обговорення пропонується цитата про протиставлення професійного

спорту і здорового способу життя: “Professional sport has nothing to do with a healthy lifestyle”. Кожен студент повинен узяти участь в обговоренні цитати, вислухавши заздалегідь підготовлені висловлювання інших студентів щодо власного розуміння поданої цитати [3, с. 66]. Отже, дискусія на базі професійно орієнтованого матеріалу з елементами монологічного і діалогічного мовлення, попередньо викладеного на письмі, закладає основи для формування іншомовної комунікативної компетенції. Окрім підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови, така форма роботи розвиває самостійність, пізнавальну творчу активність студентів, їх культуру спілкування, вчить демонструвати власний досвід і загальні вміння та навички.

На прикладі застосування дискусії як методу навчання значною мотивацією для студентів немовних спеціальностей можуть бути запропоновані інші альтернативні види роботи, які стосуються безпосередньо фахової підготовки студентів: підготовка презентацій (напр., вивчена фахова тема доповнюється найновішою інформацією з інтернету), виконання проєктів (напр., про подію світового значення в певній галузі), проведення інтерв'ю (напр., з «уявним» відомим ученим у певній галузі), написання і представлення доповіді (напр., про важливе відкриття в певній галузі) тощо. Під час виконання таких видів робіт реалізується принцип викладання іноземної мови як мови професійного спілкування, що поєднує в собі знання мови та фаху.

У контексті мотиваційного аспекту навчання, на нашу думку, важливо систематично здійснювати поточний і підсумковий контроль знань. Застосування системи комп'ютерного тестування з цією метою дає об'єктивну оцінку знань студентів, дає змогу проводити систематичну перевірку рівня засвоєння знань вивченого матеріалу та надає можливість визначити, якою мірою досягнуті навчальні цілі, а також виконує функцію підвищення мотивації.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Розглядаючи досліджувану проблему, ми виходимо з позиції, що розвиток мотиваційної сфери особистості у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням досягається через формування стійких позитивних мотивів до самого процесу навчання. Проблема мотивації в навчанні важлива для кожного навчального предмета, адже від переконання необхідності засвоєння навчального матеріалу залежить і кінцевий результат.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що результати навчання іноземної мови набагато кращі за наявності у студентів потреб, стимулів, пізнавального інтересу та мотивів навчання, які ґрунтуються на розумінні важливості іноземної мови в сучасному житті та можливостей її використання у професійній діяльності.

В результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що виокремлені нами шляхи підвищення мотивації (відбір професійно-спрямованих текстів, застосування дискусії на завершення вивчення теми, підготовка презентацій, виконання проєктів, проведення інтерв'ю, написання і представлення доповіді, проведення підсумкового контролю знань у формі комп'ютерного тестування) є ефективними для досягнення мети вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей, яка спрямована на формування іншомовної комунікативної компетенції.

У перспективах подальших досліджень лежить практична перевірка застосування запропонованих шляхів формування мотиваційної сфери студентів до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням і пошук їх вдалого поєднання з різними методами, засобами та новітніми технологіями навчання.

References

1. Harmer, Jeremy. 2004. *The Practice of English Language Teaching*. Cambridge: Longman.
2. Hurko, O, i Shkurko, O. 2016. “Komunikatyvna kompetentsiia yak systema movlennievnykh inshomovnykh umin ta navychok (z pozytsii vyvchennia dyskursu)”. *Linhvistyka. Linhvokulturolohiia* 143:30–35.
1. http://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fil/program_57dd1d16082bf.pdf
2. Курыкылысия, Валентина, і Яцснйак Олха. 2017. *Anhliiska mova dlia studentiv fakultetu fizychnoi kultury, sportu ta zdorovia: navchalnyi posibnyk*. Lutsk: Vezha-druk.
3. Курыкылысия, Валентина. 2017. *Prohrama navchalnoi dystsypliny «Inozemna mova (anhliiska) za profesijnym spriamuvanniam» pidhotovky bakalavriv*. Lutsk, Ukraine.

4. Lamb, Martin. 2017. "The motivational dimension of language teaching". *Language Teaching* 50(3): 301–346. Published online May 31, 2017. doi:10.1017/S0261444817000088.
5. Levchenko, Tetiana. 2008. "Motyvatsiia naukovoï diialnosti". *Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia: zbirnyk naukovykh prats* 264:109–110.
6. Malychina, Olena. 2008. *Motyvatsiini osnovy navchalnoi diialnosti shkolariv*. Odesa: Ohmrtsian O.P.
7. Markova, Aelita. 1982. *Formirovanie uchebnoy deyatel'nosti i razvitie lichnosti shkol'nika*. Moskva: Pedagogika.
8. Mylohorodska, M. 2008. "Motyvatsiia maibutnikh fakhivtsiv turystskoho biznesu do vyvchennia inozemnykh mov". *Teoretychni pytanniakultury, osvity ta vykhovannia: zbirnyk naukovykh prats* 264:134.
9. Nekoz, Iryna. 2004. "Formuvannia piznavalnykh interesiv studentiv nemovnykh spetsialnostei vyshchykh navchalnykh zakladiv (na materialy vyvchennia inozemnykh mov)". PhD diss., Bohdan Khelnytskyi Cherkasy National University.
10. Nisimchuk Andrii, Padalka Oleh, i Shpak Oleksandr. 2000. *Suchasni pedahohichni tekhnolohii*. Kyiv: Vydavnychiy tsentr "Prosvita", "Knyha pamiaty Ukrainy".
11. Onyshchuk, Vasyl. *Typy, struktura i metodyka uroku v shkoli*. Kyiv: Radianska shkola.
12. Rogova, Galina. 1991. *Metodika obucheniya inostrannym yazykam v shkole*. Moskva: Pedagogika.
13. Rubinshteyn, Sergey. 1989. *Osnovy obschey psihologii*. Moskva: Pedagogika.
14. Shevchuk, Tetiana. 2017. "Problema vidboru tekstovoho materialu dlia navchannia profesiino-spriamovanomu chytanniu inozemnoiu movoiu ta yoho rol u formuvanni proofesiino-spriamovanoi kompetentsii studentiv". *Naukovyi Visnyk Skhidnoievropeiskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo* 450: 343–348.
15. Shumaieva, Svitlana. 2014. "Deiaki osoblyvosti vykladannia inozemnoi movy na nemovnykh spetsialnostiakh". Robota predstavlena na I Vseukrainskomu nauково-praktychnomu vebinari, Zhytomyr, Ukraina, 26 lystopada. http://eprints.zu.edu.ua/14227/1/mat_webinar.pdf
16. Shuman, John H. 2015. "Foreword". *Motivational Dynamics in Language Learning*, edited by Zoltán Dörnyei, Peter D. Macintyre, and Alastair Henry, XV–IX. Bristol, UK: Multilingual Matters.
17. <http://www.multilingual-matters.com/display.asp?K=9781783092567>
18. Schukina, Galina. 1971. *Problema poznavatel'nogo interesa v pedagogike*. Moskva: Pedagogika.
19. Vyshnevskiy, Omelian. 1989. *Diialnist uchniv na urotsi anhliiskoi movy*. Kyiv: Rad. Shkola.
20. Voloshyna, Halyna. 2014. "Shliakhy pidvyshchennia motyvatsii u navchanni inozemnym movam studentiv nemovnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv". *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Universytetu Bioresursiv i Pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii: Pedahohika, psykholohiia, filozofii* 437:74–78.

Кирикилица Валентина, Шевчук Татьяна. Развитие мотивационной сферы студентов в процессе изучения иностранного языка профессиональной направленности. В статье рассматривается вопрос структуры мотивационной сферы учебной деятельности, ее виды и разновидности, а также соотношение познавательного интереса, мотивов и мотивации как важных составляющих процесса овладения иностранным языком. Освещена проблема важности мотивации в обучении каждого учебного предмета, ведь от убеждения необходимости усвоения учебного материала зависит не только конечный результат, что отражается в уровне знаний студентов, но и их активная жизненная позиция, позитивное отношение к будущей профессии. Анализируются причины недостаточной мотивации студентов неязыковых специальностей к изучению иностранного языка, которые в дальнейшем могут стать препятствием для успешного осуществления профессиональной коммуникации. Акцентируется внимание на том, что результаты обучения намного выше при наличии у студентов мотивов, отражающих целевую перспективу овладения иностранным языком и базирующихся на понимании значения иностранного языка в современном мире и возможностей его использования в профессиональной деятельности. Указано на необходимость формирования познавательного интереса как главного мотива учебной деятельности, который при определенных условиях становится устойчивой чертой личности и средством обучения. Особое внимание уделено роли преподавателя иностранного языка, задачей которого является сохранение, развитие и создание устойчивой мотивации студентов неязыковых специальностей. Сделан вывод о путях формирования мотивационной сферы к изучению иностранного языка профессиональной направленности: отбор профессионально-ориентированных текстов для чтения, применение дискуссии на завершение изучения темы, подготовка презентаций, выполнение проектов, проведения интервью, написание и представления доклада с учетом специфики будущей профессии. В перспективах дальнейших исследований лежит практическая проверка применения предложенных способов формирования мотивационной сферы студентов и поиск их удачного сочетания с различными методами, средствами и новейшими технологиями обучения.

Ключевые слова: познавательный интерес, мотив, мотивация, мотивационная сфера, иностранный язык по профессиональному направлению

Kyrykylitsia Valentyna, Shevchuk Tetiana. The Development of Students' Motivational Sphere in the Process of Profession-Oriented Foreign Language Study. The article deals with the structure of motivational sphere, its types and varieties as well as the relation of the cognitive interest, motives and motivation as important components of the

process of mastering a foreign language. The problem of the importance of motivation in the study of each subject has been highlighted. It is stressed that the conviction of the need for mastering the educational material results not only in the final level of students' knowledge, but also in their positive attitude to the future profession. A number of explanations and factors of non-linguistic specialties students' inadequate motivation for foreign language study have been analyzed, they may become an obstacle to successful professional communication in the future. The emphasis is made on the fact that the learning outcomes are much higher when students have motives which reflect the target perspective of mastering a foreign language and are based on understanding of the foreign language importance in the modern world and the possibilities of its use in professional activities. The necessity of formation of cognitive interest as the main motive of educational activity has been indicated, which under certain conditions becomes a personal quality and a means of learning. Particular attention has been paid to the role of a foreign language teacher whose task is to preserve, develop and create non-linguistic specialties students' stable motivation which will guarantee their success in mastering a foreign language. The conclusion has been drawn about the ways of the motivational sphere formation in Profession-Oriented Foreign Language Study, namely: the selection of profession-oriented texts for reading, the use of discussion to revise the topic, the preparation of presentations, the implementation of projects, interviews, writing and presentation of the report in relation to the specifics of the future profession. In the prospect of the further research there is a practical examination of the application of the suggested methods of students' motivational sphere formation and the search for their successful combination with other different methods, means and the latest technologies of teaching.

Key words: cognitive interest, motive, motivation, motivational sphere, Profession-Oriented Foreign Language Study.

УДК 316.454.5

Тетяна Кириченко

КОГНІТИВНИЙ ДИСОНАНС У СИТУАЦІЇ ПЕРЕБИВАННЯ МОВЛЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

У статті висвітлено загальні риси явища когнітивного дисонансу в межах ситуації перебивання в мовленнєвій взаємодії та запропоновано шляхи подолання цього стану. Сформульовано основний принцип подолання когнітивного дисонансу в ситуації перебивання, який відображає інтенційну налаштованість комуніканта, основу для надання переваг певним альтернативам. Окреслено причини, які зумовлюють потребу в дослідженні перебивання інтеракції в рамках теорії когнітивного дисонансу, мету, завдання та методи. Представлено комплексну методику із залученням низки методів: індуктивно-дедуктивного, описового методів, а також дискурс-аналізу, контекстуального та когнітивного аналізу. Встановлено роль когнітивного дисонансу в ситуації перебивання, що виконує функцію регулятора стосунків мовців у комунікації. Запропоновано загальну схему перебігу ситуації перебивання в межах теорії когнітивного дисонансу: причиною перебивання мовцем є неузгодженням в його когнітивній базі, яке спричиняє виникнення когнітивного дисонансу та характеризується мотивуючою функцією; за наявності інтенції щодо зміни наявного дисонантного стану комунікант вдаватиметься до заходів щодо покращення психологічного комфорту та встановлення внутрішньої гармонії. Особливу увагу приділено трьом шляхам подолання когнітивного дисонансу в межах ситуації перебивання мовлення, а саме: зміна власної поведінки, переконань, ставлення до мовця, його висловлення чи ситуації загалом, ставлення, суперечливої точки зору стосовно інформації, яка продукувала дисонанс у когнітивному світі мовця; залучення до власної когнітивної бази нового когнітивного елементу, інформації, яка зможе редукувати або подолати стан дисонансу; редукування значущості власних когніцій (вірувань, відношень, знань). Результати дослідження підкріплені прикладами фрагментів діалогічного мовлення з кінофільмів і творів сучасних британських та американських авторів ХХ–початку ХХІ ст. Наприкінці статті викладено висновки та сформульовано перспективи подальшого дослідження ситуації перебивання в мовленні.

Ключові слова: перебивання, когнітивний дисонанс, комунікація, діалогічний дискурс, інтеракція.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні наукові розвідки в галузі дослідження дискурсу [1; 5; 9; 12] відображають зростання зацікавленості вчених мовленнєвою взаємодією комунікантів, отже, у поле уваги дослідників потрапляє явище перебивання мовленнєвої комунікації [4; 7; 10; 11; 13], яке сьогодні є невід'ємною частиною спілкування. Незважаючи на загальнозживаність перебивань у мовленні, ситуація перебивання в комунікативній взаємодії, а також причини її виникнення не отримали достатнього висвітлення